

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Mgr. Radovana Havelce a soudců JUDr. Jaroslava Vlašína a JUDr. Milana Podhrázkého v právní věci žalobce **Ing. V. Š.**, proti žalovanému **Ministerstvu obrany**, se sídlem Praha 6, Tychonova 1, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 22. 6. 2015, č. j. 11 Ad 23/2013 - 94,

t a k t o :

- I.** Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II.** Žalobce **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Žalobce (dále jen „stěžovatel“) podal dne 16. 12. 2013 k Městskému soudu v Praze žalobu proti aktům vydaným ministrem obrany dne 30. 10. 2013, pod č. j. 529-3/2013-1140 a 187-4/2013-1140, s eventuálním návrhem na ochranu proti nečinnosti žalovaného. Dne 23. 12. 2013 stěžovatel zaslal městskému soudu žádost o osvobození od soudních poplatků v tomto žalobním řízení. Městský soud v návaznosti na uvedené podání doručil stěžovateli vzor 060 - „*Prohlášení o osobních, výdělkových a majetkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků*“ s výzvou, aby předmětný vyplněný formulář městskému soudu vrátil do 10 dnů. Stěžovatel dne 15. 5. 2014 požadované podklady městskému soudu doručil; městský soud se tedy zabýval otázkou, zda poměry stěžovatele odůvodňují jeho osvobození od soudního poplatku, avšak dospěl k závěru, že tomu tak není. Jelikož neshledal ani podmínky pro částečné osvobození, žádost stěžovatele usnesením ze dne 22. 6. 2015, č. j. 11 Ad 23/2013 – 94, zamítl.

Stěžovatel napadl uvedené usnesení městského soudu kasační stížností. Namítá, že městský soud nerozhodoval podle stavu ke dni vydání usnesení, nesprávně interpretoval důkazy a nerozhodoval v souladu s judikaturou Nejvyššího správního soudu. Stěžovatel tvrdí,

že mu jeho současné majetkové poměry nedovolují zaplatit soudem vyměřený soudní poplatek. Samotná skutečnost, že žalovaný stěžovateli doplatil dlužné peněžité plnění z let 2007 – 2010 nemůže být na újmu stěžovatele, neboť tyto finanční prostředky stěžovatel použil k uhrazení dluhů a nákladů exekuce na dlužné výživné, které mu vznikly v důsledku bezdůvodného nevyplacení peněžitého nároku žalovaným. Stěžovatel je toho názoru, že dluh na exekvované výživné má přednost před soudním poplatkem, a proto je napadené usnesení městského soudu nezákonné. Současně s kasační stížností žalobce rovněž požádal Nejvyšší správní soud o ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti (o této žádosti bylo již zdejším soudem rozhodnuto usnesením ze dne 30. 9. 2015, č. j. 3 As 155/2015 – 15).

V doplnění kasační stížnosti stěžovatel uvádí, že městský soud nesprávně posoudil otázku, zda jsou příjmy stěžovatele dostatečné pro osvobození od soudních poplatků v řízení o předmětné žalobě, neboť vycházel z příjmů, které stěžovatel měl v době nařízené exekuce a kdy byl vázán inhibitoriem, zakazujícím mu nakládat s majetkem, s výjimkou uspokojování základních životních potřeb, pod což nelze zaplacení soudního poplatku podřadit. Stěžovatel přitom existenci exekučního řízení tvrdil, městský soud však tuto námitku nevyřadil. Dále je stěžovatelem namítáno, že městský soud učinil skutkové závěry z podkladů, jež si sám opatřil a stěžovateli neumožnil se k nim vyjádřit před vydáním rozhodnutí. Rozhodl tak překvapivě, čímž došlo k porušení práva stěžovatele na spravedlivý proces. Stěžovatel má též za to, že soudem zjištěný skutkový stav, týkající se jeho majetkových poměrů, neodpovídá stavu ke dni vydání napadeného usnesení, neboť v té době již prostředky k zaplacení soudního poplatku stěžovatel nedisponoval, poněvadž jimi uhradil část svých dluhů.

Stěžovatel v kasační stížnosti výslovně uvedl, že usnesení městského soudu napadá z kasačních důvodů ve smyslu § 103 odst. 1 písm. a), b) c) i d) soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“), nicméně argumentace stěžovatele je obsahově podřaditelná pouze pod kasační důvody dle § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s. (judikatura Nejvyššího správního soudu konstantně posuzuje důvody kasačních stížností podle jejich obsahu a nikoliv podle formálního označení - viz například rozsudek ze dne 18. 3. 2004, č. j. 1 As 7/2004 – 47; všechna zde citovaná rozhodnutí NSS jsou dostupná rovněž na www.nssoud.cz).

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadené usnesení v rozsahu podané kasační stížnosti (§ 109 odst. 3, věta před středníkem s. ř. s.) a z důvodů v ní uvedených (§ 109 odst. 4, věta před středníkem s. ř. s.). Ve věci přitom rozhodl bez nařízení jednání za podmínek vyplývajících z § 109 odst. 2, věty první s. ř. s.

Kasační stížnost není důvodná.

Nejvyšší správní soud považuje za vhodné v obecné rovině nejprve uvést, že osvobození od soudních poplatků představuje procesní institut, jehož účelem je zejména ochrana účastníka, který se nachází v tíživé finanční situaci, před nepřiměřeně tvrdým dopadem zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů. Podle § 36 odst. 3 s. ř. s. *„tak účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno.“*

Úprava poplatkové povinnosti, včetně osvobození od ní, provedená zákonem o soudních poplatcích, představuje jednu ze základních součástí práva na soudní ochranu ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Je proto třeba vždy pečlivě zkoumat, zda jsou pro osvobození od soudních poplatků splněny zákonné podmínky. Z povahy věci je to vždy žadatel, kdo musí uvést skutečnosti, které osvobození od soudních poplatků odůvodňují. Nejvyšší správní soud již v usnesení ze dne 25. 1. 2005, č. j. 7 Azs 343/2004 - 50, publikovaném

pod č. 537/2005 Sb. NSS, vyslovil, že „*povinnost doložit nedostatek prostředků je jednoznačně na účastníkovi řízení, který se domáhá osvobození od soudních poplatků (§ 36 odst. 3 s. ř. s.). Pokud účastník tuto povinnost nesplní, soud výdělkové a majetkové možnosti sám z úřední povinnosti nezjišťuje.*“ (srov. obdobně například rozsudek ze dne 3. 8. 2011, č. j. 2 Afs 36/2011 - 81). Soud tedy z vlastní iniciativy zpravidla nezjišťuje podrobnosti o majetkových poměrech žadatele. Hodnotí především informace, které mu žadatel sám sdělí, popřípadě jej vyzve, aby potřebné skutečnosti doplnil a vysvětlil nesoulad mezi nimi (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 5. 2011, č. j. 8 Afs 50/2010 - 91; citovaná rozhodnutí zdejšího soudu jsou dostupná z www.nssoud.cz).

Soud při rozhodování o osvobození od soudních poplatků přihlíží nejen k majetkovým poměrům žadatele, ale také k výši soudního poplatku. Při hodnocení majetkových poměrů žadatele je třeba zohlednit nejen výši jeho příjmů a množství disponibilních finančních prostředků, ale rovněž i jeho možnosti si tyto prostředky opatřit. Rozhodnutí o žádosti pak musí vždy vycházet z konkrétního posouzení naplnění výše uvedených podmínek a musí odpovídat tomu, aby žadateli nebylo jen pro jeho majetkové a sociální poměry znemožněno uplatňovat nebo bránit své právo. Osvobození od soudních poplatků je proto možno přiznat pouze osobě, která objektivně není schopna soudní poplatek zaplatit a nemá jinou možnost, jak se domoci svých práv, než cestou soudní. Vždy je však nutno přihlížet i ke konkrétním možnostem žadatele opatřit si finanční prostředky. Zhodnocení všech rozhodných okolností, které vypovídají o poměrech žadatele, je věcí úvahy soudu a promítá se do jeho závěru, zda je žadatel s ohledem na své poměry schopen zaplatit soudní poplatek.

V nyní posuzované věci stěžovatel dne 16. 12. 2013 požádal o osvobození od soudních poplatků v řízení o žalobě proti aktům vydaným ministrem obrany dne 30. 10. 2013, pod č. j. 529-3/2013-1140 a 187-4/2013-1140, s eventuálním návrhem na ochranu proti nečinnosti žalovaného. Dne 15. 5. 2014 tuto žádost odůvodnil tím, že nemá k zaplacení soudních poplatků dostatečné prostředky a je odkázán na pomoc své rodiny. K výzvě městského soudu rovněž předložil potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech, v němž uvedl, že je nezaměstnaný z důvodu zániku služebního poměru vojáka z povolání (v důsledku předběžně vykonatelného rozhodnutí ministra obrany o odnětí vojenské hodnosti a neobnovení služebního poměru po zrušení nezákonného rozhodnutí), příjmy ze závislé činnosti, z podnikání či jiné samostatné výdělečné činnosti nemá; rovněž není příjemcem dávek hmotného a sociálního zabezpečení. Je pouze vlastníkem či spoluvlastníkem čtyřech nemovitostí. Jako své závazky stěžovatel uvedl především vyživovací povinnost ve výši 5.000 Kč měsíčně (dle rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 5. 4. 2011, č. j. 25 Co 171/2010), dluh ve výši 413.400 Kč (výše měsíční splátky činí 7.800 Kč) z důvodu kupní smlouvy se smlouvou zástavní; platí též měsíčně nájemné (1.909 Kč), SIPO (750 Kč) a UPC (389 Kč). K formuláři o osobních, majetkových a výdělkových poměrech připojil potvrzení ze dne 12. 7. 2013 o době vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání a o poskytování podpory v nezaměstnanosti a podpory při rekvalifikaci, kupní smlouvu se smlouvou zástavní č. 718312424 (na základě níž došlo k převodu vlastnického práva k bytové jednotce na stěžovatele), dále evidenční list pro výpočet záloh na služby ze dne 1. 8. 2012, SIPO za prosinec 2013 a vyúčtování UPC ze dne 1. 6. 2013. Stěžovatel dále doplnil, že citovaným rozhodnutím Městského soudu v Praze mu byla uložena taktéž povinnost uhradit dlužné výživné ve výši 57.100 Kč. Usnesením Okresního soudu v Hodoníně ze dne 12. 10. 2011, č. j. 43 EXE 394/2012 - 28, byla dále na jeho majetek nařízena exekuce ve výši 93.600 Kč a byla mu uložena povinnost uhradit náklady exekuce ve výši 12.624 Kč a náklady oprávněného ve výši 14.000 Kč. K uhrazení výdajů spojených s exekucí byla stěžovateli dle jeho tvrzení poskytnuta půjčka kmotrou Mgr. Z. G. ve výši 120.000 Kč.

Městský soud při rozhodování o žádosti o osvobození od soudních poplatků vycházel z uvedených podkladů a rovněž si vyžádal od žalovaného informaci, v jaké výši byly stěžovateli přiznány a vyplaceny finanční nároky spojené s jeho služebním poměrem. Ze sdělení žalovaného

plyne, že od roku 2010 stěžovateli náležel výsluhový příspěvek přesahující částku 20.000 Kč měsíčně, ze kterého je srážena daň ve výši 15 % (i v době podání žaloby) a po ukončení služebního poměru vojáka z povolání mu bylo přiznáno rovněž odchodné ve výši 220.962 Kč. Žalovaný dále sdělil, že stěžovateli byly vyplaceny taktéž doplatky platu (26.684 Kč za leden 2011, 74.302 Kč za únor 2013 a 141.896 Kč za leden 2014), doplatek podpory při rekvalifikaci (12.643 Kč) a doplatek náhrady za zvýšené životní náklady (8.738 €). O těchto příjmech stěžovatel městskému soudu ničeho neuvedl.

Na základě shora uvedených zjištění (zejména s ohledem na existenci zamlčených příjmů stěžovatele a jejich výši) dospěl městský soud k závěru, že nejsou splněny podmínky pro to, aby stěžovateli bylo přiznáno byť i jen částečné osvobození od soudních poplatků.

S ohledem na uplatněné kasační námitky stěžovatele se Nejvyšší správní soud z povahy věci musel nejprve zabývat námitkou nepřezkoumatelnosti napadeného usnesení městského soudu [§ 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.]. Teprve poté, dospěje-li kasační soud k závěru, že napadené rozhodnutí přezkoumatelné je, může se zpravidla zabývat dalšími stížnostními námitkami (viz například rozsudek zdejšího soudu ze dne 8. 3. 2005, č. j. 3 As 6/2004 - 105, publikovaný pod č. 617/2005 Sb. NSS).

Dle stěžovatele má namítaná nepřezkoumatelnost spočívat jednak v tom, že se městský soud vůbec nevypořádal se stěžovatelem tvrzenou existencí exekučního řízení, v jehož rámci bylo nařízeno inhibitorium zakazující mu (s výjimkou uspokojování základních životních potřeb) nakládat s majetkem (pod což zaplacení soudního poplatku zařadit nelze); městský soud též nezjišťoval skutkový stav týkající se majetkových poměrů stěžovatele k rozhodné době, tj. ke dni vydání napadeného usnesení.

Z argumentace stěžovatele je zřejmé, že namítá nepřezkoumatelnosti napadeného usnesení pro nedostatek důvodů. Pod tento termín je nutno podřadit nedostatek důvodů skutkových. Bude se typicky jednat o případy, kdy soud opřel rozhodovací důvody o skutečnosti v řízení nezjišťované, případně zjištěné v rozporu se zákonem, anebo kdy není zřejmé, zda vůbec nějaké důkazy v řízení byly provedeny. O této otázce bylo zdejším soudem v minulosti opakovaně judikováno (viz například rozsudky ze dne 28. 8. 2007, č. j. 6 Ads 87/2006 – 36, publikovaný pod č. 1389/2007 Sb. NSS), ze dne 23. 6. 2005, č. j. 7 As 10/2005 – 298, publikovaný pod č. 1119/2007 Sb. NSS, ze dne 11. 8. 2004, č. j. 5 A 48/2001 – 47, publikovaný pod č. 386/2004 Sb. NSS, nebo ze dne 17. 9. 2003, č. j. 5 A 156/2002 – 25, publikovaný pod č. 81/2004 Sb. NSS). Z citované judikatury je zřejmé, že opomene-li soud vypořádat některou z řádně a včas uplatněných žalobních námitek, či neprovede-li navrhovaný důkaz, aniž by vyložil, co ho k takovému postupu vedlo, jde zpravidla o vadu řízení (jejíž podmnožinou je i nyní vytýkaná nepřezkoumatelnost), která může mít (a zpravidla také má) vliv na zákonnost přezkoumávaného konečného rozhodnutí.

Z odůvodnění napadeného usnesení je zřejmé, že se městský soud skutečně explicitně nevypořádal se stěžovatelem namítanou exekucí na jeho majetek, tedy s jedním z argumentů svěřícím ve prospěch jeho tvrzení o existenci důvodů pro přiznání osvobození od soudních poplatků. Tato skutečnost však sama o sobě nemůže být důvodem pro konstatování nepřezkoumatelnosti tohoto usnesení. Není totiž pochyb o tom, že městský soud nepřiznal stěžovateli osvobození od soudních poplatků především proto, že (z vlastní iniciativy) zjistil existenci stěžovatelem nepřiznaných příjmů, ať již jednorázových (nedlouho před podáním žaloby i v době probíhajícího soudního řízení), tak i pravidelných (výsluhový příspěvek). Na základě zjištění, že stěžovatel nepřiznal jednorázové příjmy v celkové hodnotě několika set tisíc Kč a pravidelné příjmy přesahující částku 20.000 Kč měsíčně, konstatoval, že předestřené dluhy stěžovatele a jeho běžné výdaje neodůvodňují osvobození od soudních poplatků;

především však uvedl, že k zamítnutí žádosti stěžovatele by postačovalo již jen zjištění těchto neuvedených příjmů.

Přestože tedy lze městskému soudu vytknout, že výslovně nezareagoval na shora uvedený argument stěžovatele, nelze přehlédnout, že *ratio decidendi* jeho úvah spočívá v závěru o nehodnověrnosti údajů uváděných stěžovatelem. Taková úvaha přitom koresponduje s náhledem Nejvyššího správního soudu na případy tohoto typu. Jak již bylo konstatováno, ustálená judikatura zastává názor, dle kterého v případě žádosti o osvobození od soudních poplatků leží břemeno tvrzení i důkazní na tom, kdo o takové dobrodiní žádá. Jestliže stěžovatel některé skutečnosti rozhodné pro řádné posouzení podmínek vyžadovaných pro osvobození od soudních poplatků zamlčel, fakticky tím diskvalifikoval skutečnosti jím uváděné a městský soud tak již na základě tohoto zjištění nemusel samotné majetkové poměry stěžovatele dále hodnotit. Lze přitom odkázat například na rozsudek zdejšího soudu ze dne 26. 8. 2009, č. j. 1 As 39/2009 - 88, ze kterého se podává, že „[ú]častník řízení, který požádal o osvobození od soudních poplatků (§36 odst. 3 s. ř. s.) a který byl soudem řádně poučen (§36 odst. 1 s. ř. s.), je povinen uvést a prokázat veškeré skutečnosti rozhodné pro posouzení žádosti. Vyplyne-li z uvedených údajů či obsahu spisu, že jsou nevěrohodné, popř. neúplné, soud žádost zamítne.“ V rozsudku ze dne 27. 7. 2007, č. j. 8 Ans 2/2007 - 51, Nejvyšší správní soud také uvedl, že „nedoloží-li účastník řízení své, byť i tvrzené minimální příjmy, je dán důvod pro zamítnutí jeho žádosti o osvobození od soudního poplatku.“

Z uvedeného je tedy zřejmé, že nemůže obstát ani kasační argumentace stěžovatele, dle které městský soud nevzal v potaz skutečnost, že přijatá peněžitá plnění od svého bývalého zaměstnavatele použil k úhradě svých dluhů. Pokud totiž městskému soudu nepřiznal podstatnou část svých příjmů, jež by mohly (a měly) být při rozhodování o jeho žádosti vzaty v potaz, vlastní vinou se zbavil možnosti, aby městský soud takovou úvahu mohl vůbec provést. Ze stejného důvodu je logicky lichá i jeho argumentace, dle které městský soud nerozhodoval na základě aktuálního skutkového stavu.

Nedůvodné je konečně i tvrzení stěžovatele, dle kterého městský soud porušil jeho právo na spravedlivý proces, neboť mu neumožnil vyjádřit se k podkladům pro vydání napadeného usnesení, jež si sám opatřil (dotazem na žalovaného ohledně příjmů stěžovatele souvisejících se zánikem jeho služebního poměru). K tomu je vhodné především poznamenat, že městský soud pouze verifikoval tvrzení uváděná stěžovatelem v jeho žádosti. Nezjišťoval tedy okolnosti, které nemohl stěžovatel považovat v souvislosti se svou žádostí za relevantní, ale pouze ověřil, zda stěžovateli skutečně nejsou či nebyly vypláceny žádné příjmy ze závislé činnosti či v souvislosti s ní, jak se výslovně podávalo z jeho žádosti. Podstatné přitom je, že stěžovatel ani v kasační stížnosti existenci těchto příjmů nezpochybňuje. Není tedy důvod, proč by k nim nemělo být přihlíženo, neboť pro stěžovatele nejde o skutečnosti překvapivé, přičemž jejich existenci nikterak nezpochybňuje.

Vzhledem k tomu, že Nejvyšší správní soud shledal kasační stížnost nedůvodnou, nezbylo mu, než ji za podmínek vyplývajících z § 110 odst. 1, *in fine* s. ř. s. zamítnout.

O náhradě nákladů tohoto řízení bylo rozhodnuto ve smyslu § 60 odst. 1, věty první s. ř. s., ve spojení s § 120 s. ř. s., dle kterého nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Vzhledem k tomu, že stěžovatel byl v řízení o kasační stížnosti procesně neúspěšný, právo na náhradu nákladů řízení mu nenáleží.

Pokud jde o žalovaného, v jeho případě nelze o procesní úspěšnosti vůbec hovořit, neboť napadeným usnesením městského soudu nebylo o jeho právech rozhodováno.

Poučení: Proti tomuto rozhodnutí **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 22. prosince 2015

Mgr. Radovan Havelec
předseda senátu